

---

k.kabai lóránt

„A DOLGOK PEDIG MÁR CSAK OLYANOK...”

Antal Balázs *Öreg* című, a tavalyi Ünnepi Könyvhétre megjelent elbeszéléskötetének mind a nyolc darabja valahol vidéken (felismerhetően az észak-borsodi régióban) játszódik, s mindegyiknek más-más – az egyetlen egyes szám harmadik személyű novellától eltekintve – én-elbeszélője van, akik egyszerre a főszereplők is, mi több: falusi öregek. Különös történeteket mondanak, melyek egy mozdulatlan faluról és mozdulatlan életről szólnak („Napjaim akkortájt, mint mindig, unalmasan, egy kaptafára teltek”): az erdő közelségéről („Nincs annál szebb semmi, amikor összeérnek fölötted az ágak”), szeretetről és gyűlöletről, közönyről, valamint a változásoktól való távolságtartásról.

Az elbeszélt történetek ennek megfelelően alakulnak rendszerint úgy, hogy a falusi lét monoton zártságából épp csak kiemelkedik valami, ami kissé megbolygatja a helyiek nyugalmát, de hamar el is ül, s minden folytatódhat tovább úgy, ahogyan eddig (legtöbb esetben értelmetlen, üres cselekvéssorok formájában). Az egyetlen, ám több szempontból is kivételes írás az *Elveszíteni egy nőt* című elbeszélés, melynek története egy öregember egész napot igénybevevő, többször megszakított és bizonyos értelemben kommentált visszaemlékezése (falusi házának udvarán ülve) egy valahavolt, elsorvadt szerelemre, tehát voltaképpen ez is egy lassú, mozdulatlan történetnek mutatja magát, azonban a szövegben egy másodlagos történet (az öregember visszaemlékezése) adja a cselekmény lényegét, melynek már egy gyárváros a fő helyszíne, a szokványéletből kiemel(ked)ő dolog (a szerelem) pedig csak a főszereplő és a titokzatos másik nyugalmát zavarja meg (de azt alaposan). És nem mellesleg ez az egyetlen írás az egyébként *regényesélyes* kötetben, amelynek nem én-elbeszélője van, hanem egy külső, „mindent tudó” narrátor szólal meg benne.

De miért is mondtam *regényesélyesnek* e kötetet? Ha most — meglehet, nagyon is önkényes módon — kivesszük a többitől elkülönülő (furcsa módon mégis sarkalatosnak, központi jelentőségűnek mutató) írást, az *Elveszíteni egy nőt* címűt, egy egységes elbeszélésciklust kapunk, melynek egyes darabjai között rejtett, implicit átjárhatóság van. Ezt a „rejtőzködést” mutatja az is, ahogy a szövegek egységességét szolgáló helyszín, maga a falu sehol nincs megnevezve, de az ismétlődő bel- és külterületi helynevek azonossága azonos helyszínt, azonos díszleteket tükröz. Nemcsak a helyszín, hanem az idő is állandó: természetesen a történések pontos időpontja sincs feltüntetve, de a szereplők ismételt, tulajdonképpen azonos módon történő, „jellemző” felbukkanása erre utal. A viszonylagos kronológiát mégis felállíthatjuk, mivel egyes szövegrészek (szintén nem túl észrevehető módon) vissza- vagy előreutalnak más szövegekben leírtakra, de nem „írják felül”, nem feltétlenül értelmezik újra azokat.

Azonban mintha ezt az egységességet rontaná le az, hogy az itt szereplő elbeszéléseknek nincs egy „közös”, „állandó” eseménysora (sem kettő, sem három, csak hét). De éppen ez, a kiemelkedő esemény, a fősodor, a főtéma hiánya árulkodik arról az egyszerű, mozdulatlan és változatlan életről, melyről fentebb beszéltem, és ami a kötet egyik leglényegesebb mondanivalója. Azaz a cselekmény (illetve az egymásba fonódó cselekményszálak hiánya) a valódi cselekmény: ez mutatja meg, hogy a „vidéki nyugalom” azért létezhet itt ennyire háborítatlan módon, mert a nagy dolgok elkerülik ezt a környéket, itt minden felsőbb szinten, az emberek feje felett történik. A legmarkánsabban ez a kötetzáró írásban mutatkozik meg, amely nem egyszerűen a könyv végén van, hanem a sorozat végén is: aligha képzelhető jobb, alkalmasabb végszó egy ilyen gyűjteményhez. Ebben egy, a megnevezetlen faluból egy távoli (szintén nem nevesített) nagyvárosba költözött (pontosabban fogalmazva: apja és testvére elől elmenekült) férfi kerül vissza szülőhelyére, amelytől jócskán elidegenedett már, az elhunyt testvértől megörökölt házba. Mivel pedig szinte senkit nem ismer – legfeljebb csak homályos fiatalkori emlékeiből –, rokonain kívül nem is képes senkit nevére nevezni, de mi azért eddig jutva az olvasásban biztosan

---

rájuk ismerhetünk, ahogyan az emlékeiből még szórványosan előkerült helynevek is ismerősek lesznek számunkra. De ennek a nagyobb szabású eseményekhez, a nagyvárosi életformához szokott, a faluban szinte idegen embernek a jelenléte (akit, hogy tökéletes legyen a helyzet kegyetlen iróniája, néha összetévesztenek halott bátyjával), szánalmas cselekedetei esetlenségükben utalnak az előbb mondottakra, ahogyan az is, amekkora idegenséggel kezeli ő maga a falu egészét, de még saját házát és földjét is, ahonnan ráadásul – mint kiderül a novella (és a kötet!) végére – nem tud többé elszabadulni sem.

Ami viszont látszólag kifejezetten az egységesség ellen dolgozik, az az egyes szám első személyben megszólaló főszereplők személyiségének folyamatos változtatása. Nincs a hét között olyan írás, amelynek ugyanaz a személy lenne az elbeszélője; és talán már sejtethető az is, hogy egyiküket sem nevezik soha a nevéen, miközben azért számos lényeges dolgot megtudunk az életükről, családi körülményeikről, pályájukról, ezek segítségével pedig felállíthatunk egy „névtelen” identitást, illetve maguk a szövegek mutatják ezt föl: minden cselekmény, esemény a szó valódi értelmében *jellemzi* a beszélőt. Az elbeszélői nézőpont változtatása persze nem túlságosan új találmány, számtalan példát lehetne hozni arra, ahogyan ez egyes korábbi regényekben működik. Észlelésünk tágításának és szűkítésének ez a képessége (aminek csak egyik tünete a nézőpont elmozdulása) nem más, mint jogunk a szakaszos megismeréshez. Minden bizonnyal ez a regényforma egyik legnagyobb előnye, s ennek megvan a párhuzama abban, ahogyan magát a világot észleljük. Olyan megoldással viszont eddig nem találkozhattunk még, hogy nem egyszerűen a nézőpont, hanem maga az elbeszélő személyisége változik folyamatosan oly módon, hogy egyetlen megszólaló sem tér vissza később, illetve ha mégis, akkor már nem beszélőként, egyes szám első személyű monológot folytatva, hanem legfeljebb „egyszerű” szereplőként, akiről az aktuális beszélő szól valamilyen összefüggésben, de explicit módon sohasem jelezve az „ismerősséget”.

Talán nem túlzás azt feltételezni, hogy egységes, kerek és egész regényt kaphatunk még akkor is, ha minden részének más-más

főszereplő-elbeszélője van. Véleményem szerint – és a fentieket figyelembe véve – Antal Balázs első kötetében megvan a regénnyé válás esélye, még akkor is, ha korántsem állt szándékában ilyet írni. Meglehet, hogy a „mindenáron regényt várás” csapdájába esem magam is, de azt hiszem, könnyen belátható, hogy egy ilyen módon tudatosan megformált prózai mű a regényforma egyik fontos újításával szolgálhatna számunkra.

(JAK–Kijárat, Budapest, 2003)

Szerzőink:

Lászlóffy Csaba (Kolozsvár), Nyilas Atilla (Bp.), Antal Balázs (Bp.), Oláh András (Mátészalka), Szokoly Tamás (Veszprém), T. Ágoston László (Bp.), Györffy Sarolta (Bp.), Hanácsék Erzsébet (Bátonyterenye), Király Gábor (Salgótarján), Nagy Zsuka (Nyíregyháza), Szigethy Gábor (Bp.), Balogh Jánosné Horváth Terézia (Bp.), Botka Ferenc (Bp.), Alabán Péter (Ózd), Nagy Sándorné Virág Anna (Ózd), Baráthi Ottó (Salgótarján), Gáspár István Gábor (Salgótarján), k.kabai lóránt (Bp.)

„Valóban csak merész s alakító szellem
kell egy új világot kitárni előttünk.”

(Madách Imre)

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Nógrád Megye Önkormányzata, valamint az 50. éves *Palócföld* irodalmi, művészeti, közéleti folyóirat szerkesztősége a 2004. évre meghirdeti a

MADÁCH-PÁLYÁZATOT.

A pályázaton olyan, eddig nem publikált, máshol egyidőben be nem nyújtott esszével, tanulmánnyal, riporttal, szociográfiával, interjúval lehet nevezni, amelyek elemzik, bemutatják, föltárják a magyar szellemi és kulturális élet irodalmi értékeit, történeti jelenségeit és jelenkori eredményeit, illetőleg amelyek Madách Imre korára, életére, életművére, annak utóéletére vonatkozó új gondolatanyagot, adalékot tartalmaznak.

Maximális terjedelem: 15 flekk (1 flekk 1350 karakter)

A pályamunkákat 3 példányban 2004. november 15-ig lehet benyújtani a Palócföld Szerkesztőségének címére (3100 Salgótarján, Kassai sor 2.)

A pályázatot a *Palócföld* folyóirat szerkesztősége által felkért zsűri bírálja.

A pályázat díjai:

I.	120 000 Ft
II.	100 000 Ft
III.	80 000 Ft

Eredményhirdetésre 2005 januárjában, a Madách-ünnepség keretében kerül sor.

Nógrád Megye Önkormányzata

Palócföld Szerkesztősége

„Egy nemzet intelligenciája csak akkora nagy,
amekkora annak irodalma mutatja.”

(Mikszáth Kálmán)

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Nógrád Megye Önkormányzata, valamint az 50. éves *Palócföld* irodalmi, művészeti, közéleti folyóirat szerkesztősége a 2004. évre meghirdeti a

MIKSZÁTH-PÁLYÁZATOT.

A pályázaton eddig nem publikált, máshol egyidőben be nem nyújtott szépirodalmi művekkel lehet nevezni.

Maximális terjedelem: 15 flekk (1 flekk 1350 karakter)

A pályamunkákat 3 példányban 2004. november 15-ig lehet benyújtani a Palócföld Szerkesztőségének címére (3100 Salgótarján, Kassai sor 2.)

A pályázatot a *Palócföld* folyóirat szerkesztősége által felkért zsűri bírálja.

A pályázat díjai:

I.	120 000 Ft
II.	100 000 Ft
III.	80 000 Ft

Eredményhirdetésre 2005 januárjában, a Madách-ünnepség keretében kerül sor.

Nógrád Megye Önkormányzata

Palócföld Szerkesztősége